

Bijdrage Martin van Rooijen 50PLUS aan het beleidsdebat over de begroting van SZW op 14 november 2023

Voorzitter

Ik heb bij de Algemene en Financiële Beschouwingen van 31 oktober al stil gestaan bij de beperking van de wettelijke inflatiecorrectie in combinatie met de afschaffing van de IO-AOW. Ik kom nu speciaal terug op de IO-AOW

Maar eerst een vraag aan minister Van Gennip. Met 50PLUS deelt zij het belang dat ouderen meer gaan participeren in de arbeidsmarkt. Wat gaat de minister doen om dat concreet te bevorderen?

Gepensioneerden die werken, ontvangen slechts de helft van de arbeidskorting. Gepensioneerden krijgen voor exact dezelfde inspanning, slechts de helft van de 5.000 euro waar alle andere mensen recht op hebben. Wil de minister deze ongelijkheid ongedaan maken? Zo nee waarom niet?

IOAOW herinvoeren

Door de beperking van de wettelijke inflatiecorrectie tot 1/3 gaan gepensioneerden veel sneller naar de 2e schijf. Van een tarief van 19 % naar 37% belasting.

Wie weet nog: “Met Bos ben je de Klos”? Dat ging over precies hetzelfde onderwerp. Een sluipende maar specifieke

lastenverzwaring voor gepensioneerden, waar het kabinet nu ongegeneerd de turbo op zet.

De AOW is met 8% extra verhoogd. Dat is globaal voor gehuwden 1.000 euro op jaarbasis. Maar de IO-AOW is afgeschaft, dus dan gaat er meteen alweer 340 euro op jaarbasis vanaf. Blijft over 660 euro per jaar. De beperking van de inflatiecorrectie betekent echter een belastingverhoging voor AOW-ers met een modaal inkomen, van 360 euro. Afhankelijk van het inkomen van de gepensioneerden in kwestie, blijft er dus maar zo'n 300 euro over van de 1.000 euro die de mensen erbij hebben gekregen op jaarbasis. Officieel blijft de koppeling van de AOW aan het minimumloon gehandhaafd maar onderaan de streep zien en voelen de mensen meteen dat ze worden gepakt.

Voor gepensioneerden met een hoger middeninkomen, blijft er helemaal niets over van de extra 8%, want voor deze groep leiden de beperkingen tot een extra belasting van tenminste 500 euro. En dat is bovenop de al afgepakte 360 euro bij de tweede schijf.

Voor deze AOW-ers met een substantieel pensioen slaat het genoemde saldo van 300 plus om in een min van 200 euro op jaarbasis. Dat past wel in nivellerende trend die al jaren aan de gang is.

Een amendement van de PVV over de herinvoering van de IOAOW is in de Tweede kamer verworpen. Wel is een amendement van een aantal partijen aangenomen om het

minimumloon, en daarmee ook de AOW, met 1,2% extra te verhogen per 1 juli. 2024

Ik vraag minister Schouten wanneer het wetsontwerp wordt ingediend?

Ik vraag de minister ook of zij bereid is in het formatiedossier te laten opnemen dat de inkomensondersteuning AOW, de zogenaamde IO-AOW, in 2025 weer wordt ingevoerd? Zodat de AOW weer met 28 euro per maand wordt verhoogd. 340 euro per jaar. Op deze wijze wordt de beperking van de inflatiecorrectie voor AOW-ers met een modaal inkomen daadwerkelijk gecompenseerd.

Zo nodig dien ik een motie in, in de tweede termijn.

Pensioenen en de enorme verliezen op obligaties en rentederivaten

Dan voorzitter, DNB heeft 63 miljard aan vermogensverliezen voor de pensioenfondsen in het derde kwartaal 2023 gerapporteerd. Het vermogen is gedaald van 1485 naar 1422 miljard. In 1 kwartaal! De boekhoudkundige verplichtingen daalden echter met 103 miljard nog veel harder. De dekkingsgraad steeg dus, met wel 5% naar 123,3%.

Dit is tekenend voor de afgelopen twee jaar voorzitter. Tussen december 2021 en het 3^e kwartaal van dit jaar is onder invloed van een stijgende rente, het vermogen zelfs met 375 miljard, ik herhaal, 375 miljard (!) euro gedaald. Van 1803 naar 1422 miljard. Dat is een verlies van ruim 20% in 2

jaar tijd. Dat is net zo veel als de hele Rijksbegroting voor een jaar. Pensioenfondsen hebben dus de afgelopen 2 jaar alleen maar verloren. De boekhoudkundige verplichtingen zijn echter nog harder gedaald: waardoor de dekkingsgraden zijn gestegen. We kunnen weer indexeren.

Vergelijk dat met de periode 2007-2019 met een dalende rente. Het vermogen steeg van 699 miljard naar 1566 mld. Een stijging met 877 miljard. Dat was twee x de Rijksbegroting erbij. Gemiddeld 7,1% per jaar rendement. Maar toen kon er dus helemaal niet geïndexeerd worden.

Het vermogensverlies van de pensioenfondsen sinds december absoluut ongekend maar het heeft weinig te maken met de beurskoersen van de aandelen. De afgelopen 2 jaar zijn de beursindices wereldwijd wel volatiel geweest maar ze staan vandaag nog bijna op dezelfde niveaus als twee jaar geleden. De enorme verliezen zijn volledig te wijten aan het verlies op de vastrentende waarden en rentederivaten. De waarde ervan is gedaald door de hard gestegen rente. Van 0 naar 3%

Helaas heeft de fetisj van de pensioensector met de risicovrije rente ervoor gezorgd dat onze fondsen vol zitten met verlieslatende obligaties en rentederivaten waar zo'n beetje iedere dag geld bijgestort moet worden. Het is 1 groot slagveld nu achter de schermen bij pensioenfondsen. Op de obligatiemarkt is dit en vorig jaar het woord "crash" veel gebruikt.

Voorzitter dat brengt mij op de indexatie.

Er is nog een flinke indexatieachterstand bij een groot aantal fondsen, in relatie tot de extreme inflatie in 2021/2022. PFZW is een voorbeeld van een fonds met een lage indexatie in 2022. Het is rechtvaardig dat die achterstand wordt ingehaald in 2023. De inflatie is in 2023 weliswaar flink gedaald maar voor mijn fractie gaat het om de totale inflatie over de jaren 2021 t/m 2023. Juist nu de inflatie afneemt, is het moment daar om te inventariseren of de fondsen dit wel redelijkerwijs hebben doorgegeven aan hun pensioendeelnemers en aan hun gepensioneerden. Degenen die dat niet of onvoldoende hebben gedaan moeten alsnog extra indexeren. Dat kan makkelijk met deze gestegen dekkingsgraden.

Toch hoor ik pleidooien om juist veel minder te gaan indexeren omdat er gespaard zou moeten worden voor het invaren in 2026 of 2027. Zo merkt het bestuur van het ABP op, ik citeer: “daarnaast moeten we voldoende reserves bewaren zodat we gezond kunnen verhuizen naar de vernieuwde pensioenregeling in 2027”.

Gekker moet het niet worden. Bij lage dekkingsgraden mocht er niet worden geïndexeerd. Van 2008 tot 2022 is een indexatieachterstand van maar liefst 30% ontstaan. En dan zou er nu niet mogen worden geïndexeerd? Zelfs niet tegen de achtergrond van dekkingsgraden die door het dak gaan?

Hier worden spelletjes gespeeld. Hier wordt gesold met de belangen van 10 miljoen pensioenburgers.

50PLUS doet een oproep aan de besturen van de pensioenfondsen om niet te gaan sparen voor het Invaren en vraagt de minister om deze oproep te steunen en hierover in gesprek te gaan met de pensioensector. Bijvoorbeeld via de pensioenfederatie en de sociale partners.

50PLUS fractie vraagt concreet aan de Minister om de pensioenfondsen toe te staan dat pensioenfondsen 1 op 1 mogen indexeren voor elke procentpunt dat de dekkingsgraad boven de 105% uitkomt.

Ik overweeg een motie in tweede termijn.

Rentederivaten

Voorzitter,

Ik vraag speciale aandacht voor de rentederivaten

Wat zijn rentederivaten?

Dat zijn renteswaps. Bij een renteswap verruil je de rente die je ontvangt op jouw lening A met de rente die iemand anders op zijn lening B ontvangt. Omdat pensioenfondsen vooral de looptijd van hun vermogenstitels willen verlengen, ruilt men de rente op kortlopende leningen uit tegen de rente op langlopende leningen.

Als de rente daalt pakt het goed uit. Maar als de rente stijgt pakt het slecht uit: Het fonds moet dan de steeds hogere rente op kortlopende leningen gaan betalen

Het renterisico van het huidige FTK wil men afdekken

De afdekking is de afgelopen jaren toegenomen, mede anticiperend op de nieuwe pensioenwet. Bij het ABP is sinds 2020 duidelijk sprake van een aanpassing van het beleid. Dat blijkt ook het geval bij PFZW

Als er verder niet veel verandert op het rentefront, dan komen we eind dit jaar uit op een verlies van 130 miljard op rentederivaten. Dat blijkt uit de cijfers van DNB. Op het dieptepunt van de rente, halverwege 2020, bedroeg de derivatenpositie plus 108 miljard. De situatie is nu min 130 miljard. Een mutatie van 238 miljard in 3 jaar! Uitgedrukt als percentage van het huidige vermogen, hebben de pensioenfondsen dus ongeveer 17% verlies geleden, op bezittingen die juist zijn bedoeld om risico af te dekken.

Pensioenfondsen zijn bij een alsmaar dalende rente steeds meer vastrentende waarden gaan kopen en hebben daarbij de neerwaartse renterisico's afgedekt met swaps. Maar toen ging de rente dus ineens hard omhoog. 238 miljard foetsie, in harde cash. Onze relatief rijke pensioenfondsen hebben dat verlies met bloed zweet en tranen gedragen maar in het Verenigd Koninkrijk ging dat vorig jaar bijna mis. Want je moet wel kunnen blijven bijstorten.

Door de fixatie van de huidige pensioenwet op de marktrente-regels FTK- vindt er een overdekking op de rente plaats, die ons honderden miljarden heeft gekost. Als we de afgelopen 4 jaar het groeitempo uit de jaren 2007-2019 hadden kunnen volhouden, dan had ons pensioenvermogen nu op bijna 2000 miljard gestaan. Dat is 600 miljard hoger dan de huidige stand van 1422 miljard.

We hebben nu een onbegrijpelijk systeem. Als het geld tegen de plinten klotst daalt de dekkingsgraad en indexeren we niet. Maar als we enorme verliezen leiden, wordt er vrolijk geïndexeerd omdat de dekkingsgraad stijgt. Bij lage rentes rekenen we ons te arm en indexeren we niet. Bij stijgende rentes verliezen de fondsen enorme vermogens en doen we of we rijker zijn geworden. Hebben we daar een heel nieuw stelsel voor nodig of moeten we gewoon de oorzaak weghalen, de waardering van verplichtingen op de variabele marktrente?

Ook het beleggingsbeleid is onbegrijpelijk. Het alsmaar afdekken gepercipieerde renterisico's leidt tot het verkopen van aandelen ten gunste van steeds meer vastrentende waarden en rentederivaten.

Het kabinet maakt ook een overgang in 2028 mogelijk. Dan zitten we nog 4 jaar aan het huidige pensioensysteem vast. Met grote gevaren voor nog grotere verliezen op obligaties en rentederivaten.

En de gepensioneerde is intussen 2 keer de klos. Eerst werd hij/zij niet geïndexeerd omdat de dekkingsgraad kunstmatig laag was en nu dreigt een enorm vermogensverlies dat ook het pensioen in de toekomst in gevaar brengt. Over een pechgeneratie gesproken. Het kan voor gepensioneerden uitlopen op een drama.

Net als veel andere zaken wordt de toekomst van ons pensioenstelsel sterk bepaald door zaken uit het verleden. Ook in het nieuwe pensioenstelsel blijven de recente verliezen gewoon staan en worden pensioenfondsen aan hun contracten inzake rentederivaten gehouden.

De vastrentende producten komen in de beschermingsportefeuille en de aandelen en overige zakelijke waarden in de rendementsportefeuille. Voor gepensioneerden geldt vanwege het “life-cycle beleggen”, dat zij relatief veel meer inleggen in de beschermingsportefeuille

De oudere deelnemers krijgen dus verhoudingsgewijs een groot deel van de rentederivaten in hun maag gesplitst. Dat geeft aan waarom veel partijen, DNB voorop, zo graag willen dat vooral ouderen ingevaren worden.

Deze bewuste gok op de rente, zal in de toekomst door iemand betaald moeten worden.

Als ik ergens in deze Kamer voor heb gewaarschuwd, is het wel het gevaar om bij de pensioenfondsen teveel af te

dekken. Omdat iedereen wist dat op een gegeven moment de rente weer zou gaan stijgen. Maar de pensioenfondsen die hun variabele verplichtingen binnen het FTK wel moesten afdekken, zijn nu tegen ongekende verliezen aangelopen. Verliezen van een omvang die we in Nederland nog nooit hebben gezien. Vestia is hier een peulenschil bij

Het koppelen van beleggingen aan verplichtingen wordt met een mooi woord wel Liability Driven Investment genoemd.

In Engeland is al onderzoek gestart naar de desastreuze gevolgen van deze vorm van beleggen, maar in ons land gaat dit gewoon onverkort door, met steun van DNB. En de resultaten zijn er ook naar. Wanneer houden we eens op met een beleid wat feitelijk fondsen zulke verliezen bezorgd en de pensioenen van miljoenen Nederlanders in gevaar brengt? Op televisie zitten de politici eindeloos te palaveren over bestaanszekerheid terwijl het pensioen geld met miljarden per week de deur uitvliegt. Of is een goed pensioen voor ouderen dan geen bestaanszekerheid?!

De toekomst van ons pensioen en het programma van NSC

Hebben we voor het oplossen van deze pensioenproblemen een nieuwe pensioenstelsel nodig?

Neen voorzitter. Alleen een beetje gezond verstand

Uiteraard wil ik het nu hebben over de toekomst. Ik ben best wel gelukkig met de programma tekst van NSC over het pensioenstelsel. Pieter Omtzigt en Agnes Joseph zetten in op

een proces met het soort verbeteringen waar ik ook al jaren om heb gevraagd. Kijk alleen al naar de door 50PLUS ingediende 12 moties, bij het debat over de pensioenwet.

De muur van “kan niet en mag niet” lijkt na 22 november doorbroken te kunnen worden. Ik vind dat hoopvol. Mijn hoop is gebaseerd op de gekozen formulering in het NSC programma. Ik citeer:

- Wij willen dat bestaande pensioenopbouw hierbij in principe gewoon in stand blijft
- Wij willen de indexatieregels binnen bestaande stelsel versoepelen
- Het aanpassen van de regels voor invaren is een harde voorwaarde

Bij het RTL debat, bracht Pieter Omtzigt zelf het nieuwe pensioenstelsel ter sprake. Verrassend, want RTL had het uiteraard niet op haar lijstjes gezet.

- 1.** Het nieuwe stelsel wordt individueler en beweegt mee met de beurzen.
- 2.** Alle bestaande pensioenrechten worden omgezet naar nieuw, naar variabel. Dat is aantasting van het keuzerecht en ook een aantasting van het eigendomsrecht. Dat wil zeggen dat het gebeurt zonder instemming van de deelnemers. Daarom is collectief instemmingsrecht nodig.

Als er geen instemming is, dan blijf je wat NSC betreft gewoon in het bestaande stelsel, op basis van eindloon of

middellood. Het gaat om vermogens pot van 1500 miljard: dat is gemiddeld 150.000 euro per pensioen deelnemer!

Agnes Joseph zat een dag later bij het Verkiezingsdebat over pensioenen bij Pensioen Pro. Door deze beide optredens, is het onderwerp pensioenen in 1 keer wel veel hoger op de campagne agenda gekomen. Hopelijk zet dat door!

Mevrouw Joseph zei: “Bestaanszekerheid gaat ook over pensioen!”

Zij zegt: Wij willen de nieuwe Pensioenwet snel wijzigen. Een vast pensioenrecht dat wordt omgezet in een variabel pensioen dat mee beweegt met de beurs, zonder instemming van de deelnemers. is juridisch onwijs kwetsbaar en dat moet je niet willen. Mevrouw Joseph noemt twee wijzigingen:

- Bestaande rechten laten bestaan in het huidige stelsel met soepeler indexatieregels. Opbouw nieuw pensioenvermogen in het nieuwe stelsel
- De tweede route is Invaren maar dat kan alleen met collectieve instemming deelnemers, waarbij gedacht wordt aan een percentage van 60 of 67%, of nog een ander percentage.

Opmerkelijk was wel, dat in het debat bleek dat het alsnog invoeren van een collectief instemmingsrecht, geen breekpunt is voor GL-PVDA en D66. Hoe zij met dit instemmingsrecht nog een fractie van hun wet in stand denken te kunnen houden, laat ik maar aan hen.

Ik vraag minister Schouten wat zij vindt van het collectief instemmingsrecht? Zonder dat recht zou het invaren schipbreuk leiden. En dat wil de minister toch zeker voorkomen. Graag duidelijk antwoord.

Het individueel bezwaarrecht van het oude art 83 is afgeschaft. Motie 50PLUS daarover verworpen

Naast de opmerkingen van de kandidaten van NSC, zien we dat BBB nog een stap verder gaat want zij willen dat de pensioenwet gewoon van tafel gaat. Zoals u hoort, de verkiezingen doen er toe en ik ben zeer benieuwd hoe de vork volgens het regeerakkoord straks in de steel zal steken. Ik kan mij uiteraard vinden in de opstelling van Nieuw Sociaal Contract.

Voor mij blijft het kernpunt, dat het bestaande stelsel blijft bestaan, dat bestaande rechten dus volledig worden gerespecteerd, en dat er voor gepensioneerden niets veranderd. Ook niet voor de deelnemers die nog geen pensioen ontvangen. Zij moeten ook in het bestaande stelsel blijven. Nieuwe opbouw vindt dan plaats in het nieuwe stelsel.

In ieder geval moeten dan de indexatieregels soepeler worden, hetgeen eigenlijk betekent dat de veel te strenge regels van het FTK van 2014 vervallen. En vooral ook de absurde eis van toekomstbestendig indexeren, welke indexatie bijna onmogelijk maakt.

Kern is dat we terug willen naar een vaste rekenrente, zoals dat ook tot 2007 decennialang het geval was. Destijds 4%. 50PLUS pleit nu voor een voorzichtige vaste rekenrente van 2% tot 2,5%. Hiermee houden wij dus zeker wel rekening met de daling van de rente van de afgelopen jaren.

Advies Landsadvocaat

Voorzitter. Gisteravond heb ik enkele antwoorden ontvangen op mijn schriftelijke vragen over het advies van de Landsadvocaat m.b.t. tot de nieuwe pensioenwetgeving. 50PLUS acht het in het belang van de deelnemers en van de pensioengerechtigden in verband met hun rechtsbescherming dat zij kennis kunnen hebben van het oordeel van de Landsadvocaat, met name waar het gaat om hun al dan niet instemming met het invaren in het nieuwe systeem. Zoals bekend is 50PLUS van oordeel dat in de onlangs aangenomen wetgeving het invaren feitelijk een onteigening betekent van bestaande rechten, in strijd met Nederlandse en Europese wetgeving. Bovendien is voor de Kamers kennis van alle relevante informatie voor de Volksvertegenwoordiging van belang in het kader van ordelijke wetgeving.

De minister reageert, kort samengevat, met “nee, nee en nog eens nee”. Dat is het antwoord van de wetgever aan de medewetgever. Bovendien heeft zij niet eens de moeite genomen al mijn vragen te beantwoorden. Zo kunt u niet omgaan met de Volksvertegenwoordiging.

In weerwil van uw antwoorden persisteert mijn fractie bij het openbaar maken van het advies. Hoe hardnekkiger u nee zegt, hoe sterker het vermoeden groeit dat wezenlijke informatie bij deze wetgeving aan de Kamer en aan de rechthebbenden wordt onthouden. De kwaliteit van uw argumenten bevalt mij ook allerminst. Ik zal in dit debat hier nu niet verder op ingaan, maar u kunt zeer spoedig verdere actie van mij verwachten.

Dan voorzitter, nog één uitsmijter:

De subsidie van de EU

Er wordt alsmaar geroepen dat als we niet invaren we honderden miljoenen mislopen van de EU.

Uiteraard valt nog te bezien of dat ook daadwerkelijk gaat gebeuren en of Brussel zijn grootste netto betaler zo hard wil aanpakken. Maar wat is een paar honderd miljoen EU-subsidie, op een sector van 1500 miljard?

Wat is een paar honderd miljoen EU-subsidie, op de tientallen miljarden die de pensioenfondsen op hun beleggingsbeleid hebben verloren? We ontvangen hooguit een fractie van de overheadkosten die gepaard gaan met de transitie.

Zijn we zoals zo vaak, niet penny wise en pound foolish? Graag een antwoord.